

Niegłusi na los głuszca

Wojciech Misiukiewicz

22 listopada 2013 r. w Augustowie odbyła się konferencja inauguracyjna projektu „Czynna ochrona nizinnych populacji głuszca na terenie Borów Dolnośląskich i Puszczy Augustowskiej”. Jest on współfinansowany ze środków unijnych, a jego główne założenia opierają się na metodzie reintrodukcji „born to be free”.

Puszcza Augustowska to jedna z ostatnich ostoi głuszca w naszym kraju. Obecnie jej obszar zasiedla ok. 35 osobników tego gatunku, które wiosną można spotkać na pięciu tokowiskach. Jeszcze niedawno, bo w latach 1996–1997, liczbę augustowskich tokowisk oceniano na 32. Pośród przyczyn wymierania głuszca upatruje się: przekształcanie i fragmentację siedlisk leśnych oraz zmianę struktury lasu, drapieżnictwo, antropopresję, a także izolację genetyczną i geograficzną.

zastrzyk pieniędzy z UE

Wobec zagrożenia całkowitego wyginięcia tych ptaków leśnicy z nadleśnictw Głęboki Bród oraz Ruszów podjęli w 2010 r. współpracę, której owocem było złożenie wniosku o dofinansowanie projektu obejmującego obszar Puszczy Augustowskiej i Borów Dolnośląskich. W 2012 r. otrzymali oni z programu Unii Europejskiej Life+ środki na realizację zadania mającego na celu zachowanie istniejących oraz odtworzenie gasnących populacji głuszca.

Projekt potrwa do połowy 2018 r., a jego głównym beneficjentem jest Nadleśnictwo Ruszów. Nadleśnictwo Głęboki Bród, jako współbeneficjent, prowadzi swoje działania na terenie własnego nadleśnictwa oraz trzech innych położonych w Puszczy Augustowskiej: Pomorza, Płaskiej i Augustowa.

Głęboki Bród nie próżnuje

Gospodarz i organizator listopadowej konferencji w Augustowie – Nadleśnictwo Głęboki Bród – zaprosił do udziału

Fot. W. Misiukiewicz (4)

Otwarcie konferencji przez nadleśniczego Nadleśnictwa Głęboki Bród Tadeusza Wilczyńskiego

Głuszcze przy woliery adaptacyjnej
wybudowanej na terenie
Nadleśnictwa Głęboki Bród

w niej przedstawiciele Lasów Państwowych, PZŁ, parków narodowych i krajobrazowych, samorządowców, naukowców zajmujących się ginącymi gatunkami oraz pracowników instytucji odpowiedzialnych za ochronę przyrody. W spotkaniu uczestniczyli też reprezentanci Ministerstwa Leśnictwa Białorusi i białoruskich nadleśnictw, którzy współpracują z wykonawcami projektu przy zadaniu związanym z translokacją ptaków z populacji dziko żyjących.

Otwarcia konferencji dokonał nadleśniczy Nadleśnictwa Głęboki Bród Tadeusz Wilczyński, po czym jego zastępca Grzegorz Myszczyński przedstawił zakres zadań, jakie zostały dotychczas zrealizowane. W celu redukcji liczebności ssaków drapieżnych podpisano umowy współpracy z kołami łowieckimi i ośrodkami hodowli zwierzyny, zakupiono 60 pułapek żywołownych oraz zorganizowano polowanie z norowcami. Dzięki temu w okresie od lutego do listopada ub.r. pozyskano ok. 200 drapieżników. Na terenie nadleśnictwa wybudowano także woliery podstawową, w której hodowane są głuszcze przeznaczone do dalszego rozrodu, oraz otwarte woliery adaptacyjne, do których wypuszczono osobniki przeznaczone do wsiedlenia w bieżącym sezonie. Kuraki pochodzą z Parku Dzikich Zwierząt w Kadzidłowie oraz z Hodowli Głuszcza LP w Nadleśnictwie Wiśla. Ptaki zostały wyposażone w nadajniki telemetryczne. Ponadto na terenie Nadleśnictwa Głęboki Bród wykonano monitoring jakości siedlisk głuszcza metodą HSI. Planowane jest jego przeprowadzenie również w pozostałych trzech nadleśnictwach Puszczy Augustowskiej zaangażowanych w realizację programu.

urodzony, by być wolnym
Projekt ma zapewnić nie tylko ochronę i restytucję głuszcza, lecz także wymierne korzyści dla mieszkańców oraz lokalnych podmiotów gospodarczych. W ciągu niespełna roku stworzono bowiem osiem nowych miejsc pracy, zlecono prace na kwotę ok. 443 tys. zł, a ponadto zakupiono środki trwałe, materiały i urządzenia o wartości ok. 518 tys. zł.

urodzony, by być wolnym

Cała inicjatywa opiera się na metodzie „born to be free” opracowanej przez dr. Andrzeja Krzywińskiego, któ-

ry na augustowskiej konferencji przedstawił rezultaty swoich dotychczasowych badań. Omówił też techniczne zagadnienia związane z hodowlą i restytucją głuszców przy zastosowaniu własnego pomysłu. Zaprezentował również wyniki badawcze projektów realizowanych w odniesieniu do populacji rysia, cietrzewia i głuszcza, które z powodzeniem przeprowadzono na terenie lasów państwowych i parków narodowych oraz – w ostatnim czasie – w Parku Krajobrazowym Niederlausitzer Heidelandschaft w Niemczech. Warto dodać w tym miejscu, że metoda „born to be free” na stałe wpisała się do literatury światowej jako narzędzie do wykorzystania przy realizacji programów poświęconych restytucji i ochronie zagrożonych oraz izolowanych populacji zwierząt.

Swoje doświadczenia związane z restytucją głuszców przybliżył także nadleśniczy Nadleśnictwa Ruszów Janusz Kobielski. W latach 2009–2012 na podlegającym mu terenie wypuszczono 78 młodych kuraków pochodzących z hodowli w Kadzidłowie oraz w Wiśle. Ponad 60% osobników ▶

Dyrektor Miejskiego Ogrodu Zoologicznego w Warszawie dr Andrzej Kruszewicz oraz zastępca nadleśniczego Nadleśnictwa Głęboki Bród Grzegorz Myszczyński

wyposażono w nadajniki telemetryczne VHF z czujnikami śmiertelności. Początkowe, krytyczne cztery tygodnie po wypuszczeniu przeżyło 87% ptaków. W pierwszym roku średnia przeżywalność wynosiła 185 dni i była wyższa dla głuszców odchowanych metodą „born to be free”. Główną przyczynę śmiertelności stanowiło drapieżnictwo, zwłaszcza jastrzębi, które spowodowały upadek aż 65% kur. W 2011 r. zaobserwowano pierwsze tokowisko, a wiosną 2013 r. potwierdzono trzy pierwsze przypadki rozrodu w naturze ptaków pochodzących z wsiedleń.

kolejni prelegenci

W augustowski projekt zaangażowana jest również dr Dorota Ławreszuk z Instytutu Nauk Leśnych Uniwersytetu Łódzkiego, która podczas konferencji skupiła się na zagadnieniach ekologii, ochrony i dynamiki liczebności głuszca w Puszczy Augustowskiej na tle sytuacji gatunku w Polsce. Z kolei działalność Hodowli Głuszca LP w Nadleśnictwie Wisła zaprezentował nadleśniczy Zenon Rzońca. W swoim wystąpieniu omówił on historię funkcjonowania ośrodka, sposób prowadzenia hodowli oraz sukcesy i zagrożenia związane z introdukcją ptaków trzymanyh wcześniej w wolierach. Dr Marek Ksep-

ko z Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Białymstoku wygłosił prelekcję na temat klimatu Puszczy Augustowskiej, a dr Agnieszka Suchocka z Katedry Genetyki i Ogólnej Hodowli Zwierząt SGGW w Warszawie przedsta-

wiła problem znaczenia działań *ex situ* w ochronie gatunków zwierząt.

Część referatową zamknęło wystąpienie dyrektora Miejskiego Ogrodu Zoologicznego w Warszawie dr. Andrzeja Kruszewicza. W barwny sposób opowiedział on historie bliskiego obcowania z głuszcami, które były jego podopiecznymi w warszawskim ZOO.

jaka przyszłość?

Wobec serii niepowodzeń wielu projektów związanych z restytucją głuszca na świecie przed wykonawcami krajowego programu stoi trudne zadanie. Trzeba uczciwie przyznać, że wiąże się on z pewnymi zagrożeniami. Doświadczenia leśników z Nadleśnictwa Głęboki Bród pokazały, że należą do nich m.in. brak możliwości otrzymania ptaków do translokacji z Białorusi oraz nieuzyskanie odpowiedniej liczby młodych osobników odchowanych metodą „born to be free”. Główną przyczynę niepowodzeń dotychczasowych projektów restytucyjnych nadal stanowi zbyt silna presja drapieżników. O sukcesie w dużym stopniu zadecyduje więc umiejętność przeciwdziałania zagrożeniom oraz zdolność rozwiązywania problemów, z jakimi będą się mierzyć wykonawcy tego ogromnego przedsięwzięcia. ●

Dorota Ławreszuk – koordynator regionalny projektu „Czynna ochrona nizinnych populacji głuszca na terenie Borów Dolnośląskich i Puszczy Augustowskiej” oraz dr Andrzej Krzywiński z Parku Dzikich Zwierząt w Kadzidłowie